

گنجینه سنی زندگی سید

قاعده «وجوب معاشرت به معروف»

♦ بی بی رحیمه ابراهیمی ♦

استادیار گروه فقه و حقوق
دانشگاه شهید مطهری

www.satanbook.ir

ابراهیمی، بی‌بی رحیمه، ۱۳۶۰.
 زندگی پسندیده همسران، فاعدهٔ وجوب معاشرت به معروف / بی‌بی رحیمه ابراهیمی،
 مشهد: بنیاد پژوهشهای اسلامی، ۱۴۰۳،
 ص ۲۶۰.
 ۹۷۸-۶۰۰-۰۶-۰۶۷۵-۶
 فیبا.
 کتابنامه: ص ۲۴۹ - ۲۶۰.
 خانواده‌ها -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام: Families -- Religious aspects -- Islam.
 زناشویی (اسلام): Marriage -- Religious aspects -- Islam.
 زن و شوهر (فقه): Husband and wife (Islamic law).
 شوهران -- روابط خانوادگی: Husbands -- Family relationships.
 آستان قدس رضوی، بنیاد پژوهشهای اسلامی.
 ۰۱۶/۲۵۷
 Z ۷۸۳۵
 ۸۶۸۶۱۴۲

زندگی پسندیده همسران

بی‌بی رحیمه ابراهیمی

ویراستار: علیرضا بهار دوست

نمونه خوان: سید عباس سلمان زاده

طراح جلد: نیما نقوی

چاپ اول: ۱۴۰۳ / شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه، رقعی / بها: ۱,۵۰۰,۰۰۰ ریال

چاپ و صحافی: مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی

بنیاد پژوهشهای اسلامی آستان قدس رضوی، مشهد: صندوق پستی ۳۶۶-۹۱۷۳۵

تلفن و دورنگار واحد فروش بنیاد پژوهشهای اسلامی: ۰۵۱-۳۲۲۳۰۸۰۳

www.astanbook.ir

♦ حق چاپ محفوظ است ♦

فهرست مطالب

۷.....	سخن ناشر.....
۹.....	درآمد.....
۱۵.....	مقدمه.....
۲۰.....	ماهیت و مختصات قاعده فقهی.....
۲۱.....	تفاوت قاعده فقهی با قاعده اصولی.....
۲۲.....	تفاوت قاعده فقهی با نظریه فقهی.....
۲۳.....	منابع قواعد فقهی.....
۲۵.....	اقسام قواعد فقهی.....

فصل اول: بیان قاعده «وجوب معاشرت به معروف»

۲۸.....	مبحث اول: معنای «معروف».....
۲۹.....	گفتار اول: معنای «معروف» در غیر آیات مربوط به خانواده.....
۳۵.....	گفتار دوم: معنای «معروف» در آیات مربوط به خانواده.....
۴۰.....	مبحث دوم: ملاک و معیار «معروف».....
۴۳.....	گفتار اول: معیار شخصی، ملاک عمل در حوزه فردی.....
۴۵.....	گفتار دوم: معیار نوعی، ملاک عمل در قانون گذاری و در موارد نزاع.....

۲۰۳	گفتار اول: روایات خروج زن از منزل
۲۰۶	گفتار دوم: دیدگاه فقیهان درباره خروج زن از منزل
۲۱۵	گفتار سوم: اقتضای قاعده «وجوب معاشرت به معروف»
۲۱۷	مبحث چهارم: اشتغال زوجه
۲۱۸	گفتار اول: جنسیت زن، مانع از اشتغال
۲۱۹	گفتار دوم: ازدواج زن مانع از اشتغال
	گفتار سوم: اقتضای قاعده «وجوب معاشرت به معروف» در مسئله اشتغال
۲۳۶	زن
۲۴۱	نتیجه‌گیری
۲۴۹	کتابنامه

سخن ناشر

عن عبد السلام بن صالح الهروي قال: سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ عَلِيَّ بْنَ مُوسَى الرضا عليه السلام يقول: «رَحِمَ اللَّهُ عَبْدًا أَحْيَا أَمْرَنَا. فَقُلْتُ لَهُ وَكَيْفَ يُحْيِي أَمْرَكُمْ؟ قَالَ: يَتَعَلَّمُ عُلُومَنَا وَيُعَلِّمُهَا النَّاسَ، فَإِنَّ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا مَحَاسِنَ كَلَامِنَا لَا تَتَّبِعُونَا»^۱.

حمد و سپاس بی حد خداوند بزرگ و دانا را سزد که غایت آفرینش انسان را معرفت و عبودیت ذات مقدس خود قرار داد و فرمود: «وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ»^۲. درود بر پیامبران الهی به ویژه حضرت خاتم انبیاء محمد مصطفی صلی الله علیه و آله که با تزکیه و تعلیم کتاب و حکمت، زمینه ساز تحقق این هدف متعالی شدند و سلام بر امامان معصوم علیهم السلام، به خصوص عالم آل محمد صلی الله علیه و آله، حضرت امام علی بن موسی الرضا علیه السلام که ستارگان پر فروغ آسمان معرفت و عبودیت اند و راهنمایان بشر در صراط مستقیم معرفت و بندگی، و رحمت خدا بر عالمان و پژوهشگرانی که در طول تاریخ با فراگیری و نشر علوم و معارف اسلامی به احیای امر امامت و ولایت پرداخته و مردم را با زیبایی های فرهنگ اصیل اهل بیت علیهم السلام آشنا ساخته اند.

۱. عیون اخبار الرضا علیه السلام ۳۰۷/۱؛ از امام رضا علیه السلام شنیدم که می فرمود: خدا رحمت کند کسی که امر ما را زنده کند. عرض کردم: امر شما را چگونه زنده کند؟ فرمود: علوم ما را فراگیرد و به مردم بیاموزد؛ زیرا اگر مردم زیبایی های کلام ما را بدانند از ما پیروی خواهند کرد.

۲. ذاریات / ۵۶؛ «و جن و انس را نیافریدم مگر برای آنکه مرا بپرستند».

بنیاد پژوهشهای اسلامی آستان قدس رضوی بر اساس نگاه ژرف تولیت فقید این آستان ملک پاسبان در سال ۱۳۶۳ به دستور معظم له تأسیس شد و با الهام از منویات رهبر کبیر انقلاب اسلامی، حضرت امام خمینی علیه السلام و دیدگاه‌های حکیمانه خلف صالح ایشان، مقام معظم رهبری، حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای مدظله العالی، و رهنمودهای تولیت معزز، با تشکیل گروه‌های پژوهشی و استفاده از نخبگان حوزه و دانشگاه، در راستای تأمین نیازهای فرهنگی جامعه و نظام اسلامی و نسل جوان و زائران بارگاه منور رضوی، به پژوهش و نشر علوم و معارف اسلامی نبوی و سیره اهل بیت عصمت علیهم السلام پرداخته و به فضل الهی به توفیقات ارزنده‌ای دست یافته است.

در این نوشته تلاش شده است با تکیه بر روش رایج میان فقیهان امامیه مبنی بر قاعده‌نگری و کل‌نگری، گامی متفاوت در جهت تکامل مباحث فقه خانواده برداشته شود. فاصله گرفتن از نگاه فردگرایانه یعنی عطف نظر به زوجین به منزله «افرادی» در خانواده و نزدیک شدن به نگاه نظام‌مند و توجه به «نقش» زوجین در خانواده، ویژگی بارز این نوشته است. بازخوانی روایات، توجه به فضای صدور و عدم غفلت از احتمالات چندگانه، از مهم‌ترین مؤلفه‌های مؤثر در این راستا بوده است. نگرش جامع به ابعاد قاعده «وجوب معاشرت به معروف» در مرحله مفاد، تحلیل دلایل، مستندات و مدارک، حل تعارض‌های احتمالی با سایر ادله و تطبیق بر موضوعات متعددی از مسائل خانواده، از دیگر ویژگی‌های این اثر است.

بنیاد پژوهشهای اسلامی
آستان قدس رضوی